

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Pekár Dezső*
Cím: *Mit tanult Eötvös Loránd bárótól a világ*
Forrás: *Budapesti Hírlap*

Osztályozás
Tárgy
Hely
Idő
Személy

92
Eötvös Loránd
"1925"

Bp 1925. 3. 8.

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Mit tanult Eötvös Loránd bárótól a világ.

— Pekár Dezső dr. előadása a Stella csillagászati egyesület első előadójestjén. —

A Stella csillagászati egyesület, amely Klebelsberg Kunó gróf elnöksége alatt a múlt évben alakult meg, ma este tartotta első előadójestjét az Eötvös Loránd fizikai intézet előadótermében. A terem zsúfolásig megtelt érdeklődő közönséggel, jeléül annak, hogy a Stella-egyesület törekvéseit a tudós világ és a tudomány iránt érdeklődő közönség egyaránt méltányolja. Annyi bizonyos, hogy — ha a Stella csillagászati egyesület maga elé tűzött programját olyan értékes kiadványokkal, mint aminő az év elején kiadott Csillagászati Almanach és olyan kitűnő előadásokkal, mint amilyen a mai volt, propagálja — célját hamarosan el fogja érni. A közönséget, amelynek ilyen magas nivóju kiadványokkal és előadásokkal szolgál, minden bizonnyal megnyeri a csillagászat tudományának és a magyar csillagászat pártolásának és hatalmasan megnöveli az áldozatkészséget, amelyet a svábhgyei csillagvizsgáló intézet fölépítésénél kíván kamatoztatni.

A Stella-egyesült mai első előadójestjén az előkelő közönség sorában ott láttuk a kultuszminiszter képviseletében Tóth Lajos államtitkárt, továbbá Hossay Lajos ügy. államtitkárt, Antalfi Andor min. tanácsost, Tangi Károly, Fröhlich Izidor, Pekár Mihály, Lukinich Imre, Ortvay Rudolf, Ribár István, Gorka Sándor, Wo-

deczky József egyetemi tanárokat, Tass Antalt, az áll. csillagvizsgáló intézet igazgatóját, a Stella-egyesület buzgó ügyvezetőjét, Bláthy Tituszt, a Ganz-gyár igazgatóját, Kövesi Antal bányászati főiskolai tanárt, Hajts Lajos tábornokot, Harkányi Béla bárót, Fleissig Sándort, a Tőzsde al-elnökét, Kreyer Gyula gyárost, Glück Frigyeset.

Az előadójestét a kultuszminiszternek, az egyesület elnökének távollétében és megbízásából Tóth Lajos államtitkár vezette be néhány üdvözlő szóval, majd rámutatva a Stella-egyesület tudományos és nemzeti jelentőségére, az egyesület támogatására szólította föl a magyar tudomány sorsát szíven viselő közönséget.

Az est előadója Pekár Dezső dr. miniszteri tanácsos, az Eötvös Loránd geofizikai intézet tudós vezetője volt, aki rendkívül vonzó, érdekes előadásban ismertette Eötvös Loránd báró világszerte elterjedt gravitációs kutatómódszerét és rámutatott annak tudományos és gyakorlati jelentőségére.

Bevezetésül kegyetes szavakkal emlékezett meg elhunyt nagy fizikusunkról, Eötvös báróról, akinek zseniális alkotásai csak a legnagyobbakéval, a Newtonok, Huygensék és Bolygákéval mérhetők össze. Eötvös főleg a fizika három nagy problémájával foglalkozott, a folyadékok felületi feszültségével, a földmágnességgel és a gravitációval. A gravitáció, a nehézségi erő nyilvánul meg a testek súlyában, ez az erő tartja össze a világegyetemet és szabja meg az égitestek mozgásait. Eötvös sajátos önálló módszert

alkotott ki és szerte használt érzékeny-ségű eszközöket szerkesztett, amelyekkel ennek az erőnek térbeli változásait meg-

határozhatta. Ezek a műszerek az Eötvös-féle torziós ingák, amelyek érzékenységének illusztrálására az előadó megemlítette, hogy velük a gram súlyának billiomod részét lehet mérni. Hogy ennek a súlymennyiségnek a parányi voltát a közönség elképzelhesse, Pekár dr. a következő példát mondta: Ha egy gramos súlyt olyan hosszú fémszállal lüznánk ki, hogy ez a fémszál huszonöt-ször körülfürné a földet, ennek az elképzelhetetlenül vékony fémszálnak egy milliméternyi darabja lenne egy billiomodrész gram súlyu.

Az Eötvös-féle gravitációs mérőműszerek rendkívül világos, könnyen megérthető módon való ismertetése, valamint a méréseknél használt, rendkívül érzékeny műszerek bemutatása után az előadó rátért az Eötvös-féle gravitációs mérések jelentőségének fejtegetésére.

Óriási ennek a módszernek a tudományos jelentősége — mondotta — de nem kevésbé fontosak azon gyakorlati jellegű következtetések, amelyekel a végzett mérésekből vonhatunk. A föld kérgének egyenlőtlen tömegelosztása és az abban foglalt különböző sűrűségű anyagok ugyanis a vonzóerőben és így a föld felületén működő nehézségi erőben is elárulják jelenlétüket. Ennek megfelelően ennek az erőnek részletes ismeretéből, amelyet Eötvös eszközei nyújtanak, a földalatti rétegekre s azok menetére, sőt bizonyos fokig azok minőségére is következtethetünk. Ilyen módon ezek az adatok nagy segítségünkre lehetnek a só, egyes ércek, földi olaj, a földgáz stb. felkutatásában, lehetővé tévén, hogy a próbafúrásokat oly előnyös helyeken mélyítsük le,

ahol azok a legfőbb eredménnyel kecsegtetnek.

Részletesen ismertette ezután Pekár dr. az Eötvös geofizikai intézet működését, amelynek köszönhetjük, hogy sehol a világon nincs még egy ország, ahol olyan területre kiterjedő, olyan részletes és pontos gravitációs felmérések lennének, mint éppen hazánkban. Különösen kiemelte az előadó, mennyire fontos, égetően szükséges gazdasági szempontból, hogy az Alföld mélyén levő földalatti átalakatokat, amelyeknek felkutatása eredménnyel bíztat, minél előbb feltárják. Annak a bizonyítására, hogy az Eötvös-féle geofizikai intézet híre milyen messze terjedt, elmondotta Pekár dr., hogy a múlt esztendőben a Bursah Oil Company Ltd megbízásából Indiában, Khairpur államban méréseket végzett Renner asszisztenssel együtt az Eötvös-intézetnek, tehát a magyar állam műszereivel.

Az egész világ az Eötvös-intézetben tanulta meg e módszert, így a többi között Hecker, a potsdami geodéziai intézetből, Shinjo japáni egyetemi tanár, Koenigsberger freiburgi professzor, Schumberger bécsi műegyetemi tanár, Soler páduai professzor, Smolenski krakkói egyetemi tanár stb. A szakemberek a világ minden részéből érdeklődő levelekkel halmozzák el az Eötvös-intézetet.

Az Eötvös-féle torziós ingákat Budapesten a Süss Nándor-féle precíziós mechanikai és optikai intézet gyártja, amely annak idején Eötvös összes, még a kezdetleges kísérletekben használt műszereit is

készítette. A gyártás mindenkor az Eötvös Lóránd Geofizikai Intézet ellenőrzésével és utasításai szerint történik, ami a folytonos tökéletesedést biztosítja. Az így készült eszközök érzékenység, biztosság, könnyű kezelhetőség és szállíthatóság tekintetében a mérések követelményeit teljesen kielégítik. Éppen ezért *a külföld bizalma egyre inkább felénk fordul. Már eddig is Japánban, Mexikóban, Texasban és Amerika más államaiban, továbbá Angliában, Hollandiában, Franciaországban, Olaszországban, Lengyelországban és Jugoszláviában, sőt még Németországban is Budapesten gyártott eszközöket használnak.* A németek ugyanis maguk is gyártanak Eötvös-ingákat és azokat nagy réklámmal terjesztik. A mezey mérésekben azonban sok baj van a német eszközökkel és ezért *a magyar eszközök reklám nélkül is egyre jobban elterjednek.*

A rendkívül tanulságos előadást a közönség öszinte elismerést kifejező, nagy tapsal fogadta.